

Preek over Handeling 6,7^b-15

Orde van dienst

Voorzang: Psalm 93, 1 en 4

Votum en groet

Zingen: Psalm 25, 1. 4. 5. 9 en 10 (de tussenliggende onberijmde gedeelten van de psalm worden gelezen)

Wetslezing

Zingen: Psalm 86, 6 en 7

Gebed om verlichting met de Heilige Geest

Lezen: Jesaja 45,22-24 en Handelingen 6,7^b-15

Verkondiging van Handelingen 6,7^b-15

Zingen: Gezang 476, 1. 3 en 4

Dankzegging en voorbeden

Inzameling der gaven

Zingen: Gezang 456, 1 en 2

Zegen

Zingen: Gezang 456, 3

Inleiding op de Schriftlezing en verkondiging

Al sinds jaar en dag is Israël *hot news*.

Elke dag en zeker elke week is er wel wat te melden uit het Midden-Oosten.

En velen volgen met argusogen de ontwikkelingen tussen Israël en de Palestijnen.

Zullen die twee volkeren ooit in vrede samen kunnen leven?

Zullen ze met name ooit overeenstemming bereiken over de positie van Jeruzalem?

Wat er met Israël en met hun land en vooral wat er met Jeruzalem gebeurt, trekt zeker de aandacht van talloze christenen.

Veel christenen hebben immers een warm plekje voor Israël, dat door velen wat dierbaar ‘het oude bondsvolk’ wordt genoemd.

Dat kleine lapje grond aan de oostkust van de Middellandse Zee blijft ons boeien.

En al heel wat kerkmensen hebben er ooit een bezoek gebracht of willen dat ooit nog eens doen.

En toch – hoeveel aantrekkingskracht Israël ook heeft, soms kunnen christenen ook sterk verdeeld zijn als dit volk ter sprake komt.

Voorals het gaat over de toekomst die Israël nog te wachten staat.

En hoe we die moeten zien in het licht van de profetieën van het Oude Testament.

Heel wat gelovigen zijn er stellig van overtuigd dat de terugkeer van de Joden naar Palestina en de stichting van de staat Israël in 1948 de vervulling is van die profetieën.

En ze geloven vast en zeker dat we in dit kader nog meer zullen zien.

Volgens deze christenen hebben ook alleen de Joden recht op het land Palestina en op de stad Jeruzalem.

Jeruzalem is voor het volk van God bestemd.

En dat volk van God is bij uitstek Israël.

En sommigen zijn er bovendien van overtuigd, dat daar in Jeruzalem voor de wederkomst van Christus zelfs nog weer een tempel zal worden opgericht.

Dat zal volgens hen gebeuren op dezelfde plek waar nu de Omarmoskee staat.

Ook onder ons zijn er misschien wel broeders en zuster die hiervan overtuigd zijn.

Of die zich op z’n minst afvragen of er in de Schrift geen aanwijzingen te vinden zijn dat dat zo gebeuren zal.

Vanmorgen en volgende week wil ik aan de hand van Handelingen 6 en 7 op deze vragen ingaan en daar een antwoord op zoeken.

Laten we nu eerst samen lezen: Jesaja 45,22-25 en Handelingen 6,7^b-15

Verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Bij het lezen van Handelingen 6 en 7 is het goed om in de gaten te hebben wat de lijn van dit boek is.

Want Lucas heeft in Handelingen niet zomaar wat verhalen bij elkaar geplaatst zonder enige samenhang. Nee, hij wil ons door de loop van het boek heen wat laten zien. En eigenlijk heeft hij er vanaf het begin al geen geheim van gemaakt wát hij zijn lezers wil laten zien. Zullen we onze Bijbel er even bij pakken en hoofdstuk 1 opzoeken?

Daar vertelt Lucas over een gesprek tussen Jezus en zijn leerlingen. Het is het laatste gesprek dat ze met Jezus hebben voor zijn hemelvaart. En ze moeten nog veel leren. Want ze hebben nog steeds niet goed helder wat ze aan Jezus hebben.

Hun stellige verwachting was aldoor geweest dat Jezus de nieuwe koning uit het huis van David zou zijn. Ze waren ervan overtuigd dat Hij het Romeinse regime omver zou werpen en dat Hij Israël zou bevrijden van de tirannie van de onderdrukker. Dat Jezus gevangen genomen werd en zelfs aan dat verachtelijke kruis gestorven was, dat was een ongelooflijke streep door hun idealen en verwachtingen. Daar snapten ze werkelijk helemaal niets van.

Maar toen bleek Jezus sterker dan de dood. Ongelooflijk! Hij was er weer! Niet klein te krijgen! Maar dan zou het er toch zeker nu van komen – van dat koninkrijk van David. Maar Jezus zwijgt er over. En Hij maakt totaal geen aanstalten om de macht in handen te krijgen. Hij laat zich plotseling zien en verdwijnt weer even geheimzinnig. En Hij prát wel over het Koninkrijk van God. Maar Hij doet niets.

En dan kunnen ze zich op een gegeven moment niet langer bedwingen. Het spuit er uit (vs. 6): *Heer, herstelt u in deze tijd het koningschap voor Israël?* Maar Jezus wijst deze vraag terug. Dit is een vraag naar de verborgen toekomst. Maar zelfs Jezus weet als Gezant van de Vader niet van tijd en gelegenheid. En zo lang blijft Christus' koningschap een verborgen koningschap. Maar de leerlingen zullen getuigen zijn van dat koningschap. Zij hebben de opdracht zijn koningschap bekend maken. Jezus zegt (vs. 8): *U zult mijn getuigen zijn te Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria tot het uiterste der aarde.*

En kijk, hier hebt u nu het programma voor het boek Handelingen. Dit is de lijn, de gouden lijn, die heel het boek stempelt. De voortgang van het getuigenis van de apostelen en de christenen van Jeruzalem tot het uiterste der aarde. Jeruzalem is het startpunt. Daar begint de prediking. Daar valt de steen van het evangelie in de vijver. Maar zo'n steen veroorzaakt allemaal kringen, steeds groter en groter, tot de rand van de vijver bereikt is.

En dat zie je in c. 1,8 gewoon voor je: Jeruzalem – het startpunt. En dan – de volgende kring: Judéa. Een wijdere kring: Samaria. Een nog wijdere kring: Klein-Azië, het tegenwoordige Turkije. Dan Macedonië, Griekenland, het uiterste der aarde. En dat uiterste der aarde is Rome.

En daarmee eindigt dan ook het boek Handelingen. In c. 28 is Paulus in Rome. Het programma, dat Jezus zijn leerlingen voorhield, heeft een voorlopig eindpunt bereikt.

Het getuigenis van Jezus' koningschap wordt ook in Rome gehoord.

De zaak van Jezus Christus is geen intern Joodse aangelegenheid meer.
Maar het is een beweging die heel de wereld aangaat.
Er is geen stad en geen volk en geen cultuur waarover Jezus geen macht claimt.

Maar – en dat laat Handelingen ook zien – dat levert heel wat spanning op.
Als de boodschap van Jezus ver over de grenzen van Palestina heengaait, welke gevolgen heeft het dan voor het volk waar alles mee begon?
En wat betekent het voor de godsdienst en de godsdienstige vormen en gebruiken van de Joden?

Die spanning zie je door heel het boek Handelingen heen.
En die spanning loopt steeds verder op.
In het begin merk je dat nog niet zo.
De apostelen en de eerste christenen onderscheiden zich in veel opzichten helemaal niet van hun Joodse volksgenoten.
Ze blijven trouw de synagoge bezoeken.
En ze blijven gewoon naar de tempel gaan en ze doen daar mee aan de rituelen van oudsher.
Ze laten hun zoontjes besnijden en ze brengen de voorgeschreven offers en ze houden zich aan de sabbat en ze vieren de heilige dagen en feesten.
De eerste christenen zijn volop Joods.

Maar vroeg of laat moet de vraag beantwoord of de godsdienstige gebruiken van het Jodendom in het christendom bewaard moeten blijven.
Is het christendom, is de kerk een bepaalde vorm van het Jodendom?
Of is het christendom iets aparts, iets unieks?

Ik zei al, die vraag kwam bij de apostelen en de eerste christenen niet direct op.
Misschien waren het zelfs wel de vijanden van de gemeente, die het eerst in de gaten hadden dat het volgen van Christus vergaande consequenties had.
Eerder nog dan de christenen zelf.
In elk geval moest het tussen de Joden en de christenen wel komen tot een gesprek hierover.
En daarvan doet Lucas verslag in de geschiedenis van onze tekst.

Het is kennelijk Stefanus geweest die de Joodse leiders prikkelde tot zo'n gesprek.
Stefanus – één van de zeven mannen die de gemeente in Jeruzalem hadden gekozen en die de apostelen hadden aangesteld voor de aanpak van het probleem dat het gemeentelven dreigde te verstoren.
Hij valt op door zijn gaven van genezing, maar ook door zijn gaven van het woord.
En daarmee doet hij veel goed.

De plaatsen waar Stefanus het meest van zich laat horen zijn de synagogen van de Grieks sprekende Joden.
In vs. 9 worden er enkele van die synagogen genoemd.
De ene is die van de Libertijnen, de Cyreneërs en de Alexandrijnen, de andere die van Joden uit Cilicië en Asia.
Cyrene en Alexandrië waren Egyptische steden.
Asia is het tegenwoordige Turkije en Cilicië was daar een provincie van.
En bij de Libertijnen moeten we waarschijnlijk denken aan Joden die afkomstig waren uit Rome.
De naam Libertijnen was een algemene aanduiding van mensen die ooit slaaf waren, maar die waren vrijgekocht of vrijgelaten uit hun slavernij.
En ook hun kinderen heetten zo.
In dit geval zullen we moeten denken aan Joden die op een dieptepunt van de Joodse geschiedenis als krijgsgevangene naar Rome waren gevoerd.
Dat was gebeurd in 63 v. Chr. door de Romeinse veldheer Pompeius.
Maar op een bepaald moment waren ze uit hun slavernij vrij gekomen.
En velen van hen of van hun kinderen waren weer teruggekeerd naar Jeruzalem.

Over het algemeen hadden de Joden die lange tijd in het buitenland hadden doorgebracht een wat vrijere

opvatting dan de Joden uit Palestina zelf.
Ze waren wat soepeler in hun omgang met de wet.
Ja, zo gaat dat: wie wat verder om zich heen gekeken heeft kan beter relativeren.
Maar dat neemt niet weg, dat velen van hen juist ook in het buitenland extra veel waardering hadden gekregen voor hun Joodse wortels.
En ze hadden zich in veel opzichten de meerdere gevoeld in hun heidense omgeving.

Nu zou je zou misschien mogen verwachten dat de synagogen van deze wat ruimer denkende Joden een gunstig arbeidsterrein was voor iemand als Stefanus.
Maar toch ontstaat hier het scherpste conflict tot nu toe tussen de volgelingen van Jezus en de Joodse gemeenschap.
Het begint met een debat.
En reken maar dat aan dat debat de meest geschoolde vertegenwoordigers uit die synagogen hebben meegedaan.
Het is zeker niet onwaarschijnlijk dat aan dit gesprek ook Saulus van Tarsus heeft deelgenomen.
Tarsus, Saulus' geboorteplaats, is namelijk een stad in Cilicië.

Waar hebben ze Stefanus op aangesproken?
Dat laat zich raden uit het vervolg.
Dat moet over de betekenis van de tempel en over de waarde van de wetten van Mozes zijn gegaan.
En dus ging het over de kern van de Joodse godsdienst.
Dat was het wat de Joden compleet onderscheidde van de niet-Joden: hun tempeldienst en hun godsdienstige wetten en regels.

Nu was tot nog toe in de prediking van de apostelen de wet helemaal nog niet ter sprake geweest.
Ze getuigden van Jezus, die ze verkondigden als de Messias.
En ze riepen ieder op tot geloof in Hem.
De wetten van Mozes lieten ze nog volledig gelden.
En de tempeldienst was voor hen nog niet in geding.
Daar waren ze nog dagelijks te vinden en daar deden ze aan alles mee.

Tussen twee haakjes, ik vind het wel opvallend dat Lucas vlak voor het optreden van Stefanus melding maakt van de overkomst van veel priesters naar de gemeente van Christus.
Het heeft me nogal bezig gehouden waarom Lucas daar zo nadrukkelijk op deze plek melding van maakt.
Ik probeerde een link te vinden tussen hun bekering en de oplossing van de problemen, waar in het eerste gedeelte van dit hoofdstuk over gesproken wordt.
Maar ik kon die niet zo gemakkelijk vinden.
Dat verband zie ik eigenlijk wel met dat tweede gedeelte, waar Lucas vertelt over het optreden van Stefanus en het debat dat hij losmaakt.
Zullen de bekeerde priesters niet mee door Stefanus' prediking hebben ingezien, dat Jezus Christus het volmaakte offer is, waarmee hun tempeldienst vervuld is?
Zullen ze door hem niet overtuigd zijn dat Christus de tempeldienst niet ontwijdde, maar dat Hij juist die dienst tot haar hoogtepunt bracht?
Zullen ze zich daarom tenslotte niet thuis hebben gevoeld in zijn gemeente?
Maar misschien zijn ook zij eerst nog gewoon met hun werk in de tempel doorgegaan.

De gespreksgenoten van Stefanus voelden echter aan, dat hier op den duur radicale keuzes moesten worden gemaakt.
Er was nu immers sprake van twee openbaringen: van Mozes en van Jezus.
Welke van de twee was de hoogste en belangrijkste?
En er waren twee offerdiensten: op het altaar in de tempel en aan het kruis.
Welke van de twee is het meest effectief?
Als in Jezus en zijn kruis alle zonden vergeven worden, wat heeft de tempel en haar eredienst dan nog voor betekenis?
En als in de nieuwe gemeenschap rondom Jezus het geloof beslissend is voor je verhouding tot God, wat betekent dan nog de wet – de heilige wet van Mozes?

Ten diepste gaat het om de vraag: *Wat is onze weg naar God?*

Hoe zijn we voor God aanvaardbaar?

Hoe komen we met Hem in contact?

Hoe kunnen we met Hem omgaan?

Wat is in onze omgang met God de waarde van onze vroomheid?

Wat is de betekenis van ons doen en laten?

Welke waarde heeft onze omgang met godsdienstige voorschriften en gebruiken?

Dat we al of niet de zondag in ere houden, en doop en avondmaal?

Dat we trouw zijn aan bijbellezen en gebed en ons houden aan de tien geboden en de christelijke normen en waarden?

Kortom, welke rol speelt onze godsdienst en onze manier van leven in de omgang met God?

Hoe zwaar weegt dat bij God in onze verhouding tot Hem?

De prediking van Stefanus maakte duidelijk, dat we daarin geen enkele basis vinden om bij God aan te kunnen komen.

Hoe secuur we ook zijn in onze levensstijl, hoe trouw we ook zijn in de naleving van godsdienstige gebruiken – voor God telt maar één ding: Christus' offer aan het kruis.

Dat is voor Hem de enige reden waarom Hij ons accepteert.

Al dat andere draagt daar niets toe bij.

In dit debat tussen Stefanus en zijn tegenstanders is het centrale punt, dat zij de Schrift op een andere manier lezen.

En dat is tot op vandaag het kardinale verschil tussen het Jodendom en de kerk.

We lezen de Bijbel anders.

En dan met name het Oude Testament.

Je hoort wel eens zeggen, dat het Oude Testament vooral de Bijbel van de Joden is.

En dat het Nieuwe Testament meer van de christenen is.

En veel christenen gaan vandaag voor het verstaan van het Oude Testament in de leer bij de rabbijnen.

Wie weet beter wat het Oude Testament betekent dan zij? zeggen die christenen.

Maar Paulus, die als Saulus nog een tegenstander van Stefanus was, zegt dat de Joden bij het lezen van het OT een bedekking op hun hart hebben (2Cor. 3,14v).

En mee door Stefanus heeft hij – al duurde het lang voordat hij zover was – het OT op een christelijke manier leren lezen.

D.w.z. van Christus uit.

Het OT is alleen maar te verstaan – ook al die profetieën die over de toekomst van Israël gaan – van Christus uit.

En het kenmerkende verschil tussen de Joodse en de christelijke manier van lezen is – ook vandaag nog – dat de Joden de Bijbel lezen als fundering voor puur menselijke zekerheden.

Voor zekerheden waarbij je een Middelaar als Jezus niet nodig hebt.

Voor zekerheden die de noodzaak van bekering en wedergeboorte overbodig maken.

Over zulke dingen ging het debat tussen Stefanus en zijn tegenstanders.

En zij konden niet tegen hem op.

Stefanus was in dit debat niet te verslaan.

Hij sprak met zoveel overtuigingskracht dat zij uiteindelijk niets meer tegen hem in wisten te brengen.

Dit gesprek is een prachtige illustratie bij een woord van Jezus, dat Lucas in zijn evangelie had vermeld (21,15).

Toen Jezus zijn leerlingen er op voorbereidde dat ze zich zouden moeten verantwoorden in synagogen en tegenover koningen en stadhouders, had Hij hen bemoedigd en gezegd: *Ik zal u mond en wijsheid geven, welke al uw tegenstanders niet zullen kunnen weerstaan of weerleggen.*

En Stefanus' tegenstanders kunnen hem inderdaad niet weerleggen.

Maar dan gooien zij het over een andere boeg.

Ze nemen de sluiproute van list en laster.

Durven ze zelf de beschuldiging tegen Stefanus niet uitspreken?

Nee, dat kunnen ze niet maken.
Voor het front van iedereen zijn ze afgegaan in het debat met Stefanus.
En dan maakt het natuurlijk geen fraaie indruk als ze hem gaan aanklagen.
Dat zal iedereen opvatten als een zwakgebod.
Alleen een beschuldiging van mensen buiten hun kring zal doel treffen.

Maar ze houden wel de vinger aan de pols.
Ze houden de regie.
De beschuldiging moet te maken hebben met het de aantasting van de positie van Mozes.
Want als Mozes in geding wordt gebracht, zal het volk wel in geweer komen.
Ja, voor Mozes zou iedere Jood wel door het vuur willen gaan.

En kijk, wat het Sanhedrin tot nog toe niet gelukt was, dat speelt de synagoge klaar.
Het volk, dat zoveel sympathie had voor de volgelingen van Jezus, is nu geraakt.
En na het *Hosanna* klinkt opnieuw het *Kruisigt Hem!*
En dan staat opnieuw één van de leiders van de Jeruzalemse christenen voor het Sanhedrin.
Het lijkt alsof het proces tegen Jezus zich herhaalt met valse getuigen en al.
Je ziet ze daar staan in al hun verontwaardiging.
Met een gebaar van afschuw wijzen ze naar Stefanus en minachting klinkt in hun stem als ze zeggen: *Deze mens...*
Maar dierbaar is hun toon als ze het hebben over *deze heilige plaats en de wet*.
Stefanus wordt beschuldigd van de zwaarste misdaad die een Jood kan begaan: van zonde tegen de tempel en tegen de wet van Mozes.
Voor de Joden was hun band aan de tempel en de wet van Mozes afdoende om zich het volk van God te mogen noemen.
En nu moesten ze geloven dat er voor de tempel en voor de wet van Mozes geen toekomst meer was?
Zal Israël dan niet zijn unieke positie als volk van God zou verspelen?
Zal dan hun eeuwenlange geschiedenis met God niet meer van betekenis zijn?
Zal hun band met God sinds de tijd van Abraham geen waarde meer hebben?
Wie deze heilige waarheden aantastte verdient het niet nog langer temidden van Abrahams kinderen te leven.
Zo iemand moet worden uitgeroeid uit hun midden.

Laat Stefanus zich maar eens verantwoorden.
Gespannen kijken allen de beklagde aan.
Wat is zijn verweer?
Op dit punt moeten we vanmorgen nog wat geduld opbrengen.
Want daar hoop ik nog minstens twee preken aan te wijden.
Dat houdt u dus nog te goed.

Maar laten we in elk geval eens samen met zijn aanklagers naar Stefanus kijken.
Die aanklagers zagen in hem iemand die Mozes ontoelaatbaar had aangerand.
Mozes, die bekend stond als Gods beste vriend.
Mozes, die zo intiem met God omging dat de glans van Gods heerlijkheid op hem afstraalde.
En als hij zich na zo'n intiem contact met God onder het volk vertoonde, moest hij gewoon een doek over zijn hoofd doen, omdat de Israëlieten zelfs de weerschijn van die glans niet konden verdragen.

En nu staat Stefanus voor zijn rechters.
Voor de mannen die hem aanklagen dat hij Mozes zou hebben aangetast.
Maar net als ooit van Mozes straalt van Stefanus af de glans van de heerlijkheid van God.

We moeten dus nog even wachten op Stefanus' verweer.
Maar laat ik dit alvast naar voren mogen halen.
Wie Christus niet kent, kan het OT niet goed uitleggen.
En de enige sleutel om het OT met al zijn wetten en profetieën te verstaan is alleen de Christus.
Dat geldt voor Jood en christen. AMEN.